

De vorbă cu domnul GHEORGHE ONIȘORU

președintele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității:

"CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII ARE MENIREA DE A CLARIFICA ASPECTE LEGATE DE TRECUTUL NOSTRU."

Silvia Constinescu: Vă rog să începem discuția noastră cu întrebarea clasică: cine sunteți domnule Gheorghe Onișoru?

Gheorghe Onișoru: Sunt născut pe 29 iulie 1963 la Iași, căsătorit, un copil, de profesie istoric; am absolvit Universitatea "Ioan Cuza" din Iași în 1987; doctor în istorie din 1995 la aceeași universitate și cercetător la Institutul de istorie "A.D. Xenopol" din Iași; în ultimii ani am și o catedră la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, unde predau istorie contemporană universală și istoria totalitarismului. Din 8 martie 2000 sunt membru în colegiul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și cinci zile mai târziu am fost ales președintele acestui colegiu, care este o replică românească la Comisia Gauck din Germania.

S.C.: Cum a apărut acest Consiliu?

G.O.: Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității a apărut destul de greu; este o istorie destul de lungă și încălțită. Aici de fapt sunt două idei. Una este legată de ideea de lustrare apărută prin acel celebru punct 8 din Proclamația de la Timișoara din 1990, care însă a eșuat în România; a doua este o inițiativă mai veche a fostului senator Constantin-Ticu Dumitrescu, care a dorit să pună bazele unei legi privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică. Lucrurile au mers destul de dificil și până la urmă Parlamentul României, în decembrie 1999, a putut să finalizeze această lege, după foarte multe amendamente care i-au schimbat de fapt aspectul inițial și au micșorat coerența legii. Odișea nu s-a sfârșit o dată cu promulgarea legii de către fostul președinte al Țării, domnul Emil Constantinescu, pentru că a fost nevoie de mai bine de 3 luni pentru ca colegiul format din 11 persoane să fie votat în Parlament, existând anumite persoane contestate. Apoi, această instituție a avut probleme legate de faptul că legea n-a fost respectată, pentru că noi n-am primit imediat un sediu, pentru că arhiva nu este încă la noi. De abia am început preluarea documentelor din arhiva SRI și din arhiva serviciului de informații externe. Chiar în aceste zile când facem interviu este o situație destul de tensionată și de încordată; așteptăm intervenția autorităților pentru a rezolva aceste probleme, întrucât acum noi suntem într-un sediu închiriat.

S.C.: Acest Consiliu este format din reprezentanții partidelor din Parlament?

G.O.: Instituția este condusă de un colegiu format din 11 persoane. Aceste 11 persoane au fost nominalizate pe baza colorii politice a fostului parlament, respectiv 3 persoane de către partidul Național Țărănesc Creștin Democrat și Partidul Democratiei Sociale din România, deci câte 3; 2 persoane reprezentând Partidul Democrat, foarte cunoscute, Andrei Pleșu și Mircea Dinescu, și câte un reprezentant al partidului Uniunii Maghiare din România, partidul România Mare și a Partidului Național Liberal. Eu am fost nominalizat de către Partidul Național Liberal aici. Menționez că era o prevedere expresă în lege ca nici unul să nu fi fost membru în partidul comunist. Aici s-a ivit o problemă legată de o contestare, că domnii Andrei Pleșu și Mircea Dinescu au fost totuși membri în partidul comunist român, însă comisia juridică a fostului Parlament a apreciat că activitatea lor recunoscută de dizidenți față de regimul comunist le permite să facă parte din acest colegiu.

S.C.: În ce constă rolul colegiului?

G.O.: Acela de a studia dosarele și de a da verdicte în cazul de poliție politică. În același timp suntem într-o fază de construcție instituțională și de multe ori colegiul este blocat și în chestiuni legate de achiziții

Domnul Gheorghe Onișoru are în față un exemplar al publicației CURIERUL ROMÂNESC.

Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

publice și-n tot felul de controverse în care suntem angrenați. Instituția noastră a fost așteptată cu mare interes, dar a apărut târziu; unii sunt nemulțumiți că am apărut prea târziu, alții sunt nemulțumiți că am apărut; unii consideră că mergem prea repede, alții că mergem prea încet. Vă dați seama că avem și prieteni, avem și dușmani.

S.C.: Cum funcționează în practică?

G.O.: Noi urmărim două chestiuni majore: accesul la propriul dosar - și deja avem câteva mii de cereri. Cred că s-a depășit de mult 10.000 de solicitări, ceea ce, dacă ne raportăm la Germania, este puțin, dar dacă ne raportăm la România și ne gândim că avem de-abia 8 luni de când ne-am mutat în acest local și de când am început să preluăm dosarele, și ținem cont că nu am pornit încă o campanie publicitară intensă, zic că este suficient de mult. Avem zilnic zeci de persoane care vin fie direct la sediu, fie se adresează în scris. De asemenea, o bucurie pentru noi, foarte mulți români din afara granițelor, zilnic, prin e-mail, fax, telefonic sau prin poștă se adresează și solicită accesul la propriul dosar, fie pentru ei, fie pentru părinți.

S.C.: Cât de mult trebuie să așteptăm din momentul în care ai făcut cererea și până ai primit permisiune să-ți vezi dosarul?

G.O.: Conform legii, noi în 30 de zile trebuie să confirmăm primirea cererii. Imediat ce primim cererea, noi ne adresăm posesorilor de arhive pentru a verifica existența acestui dosar și imediat ce avem confirmată existența lui, noi începem procedurile de preluare. Dosarul trece în proprietatea noastră, rămâne la noi; el este studiat de direcția investigații și apoi este pus la dispoziția persoanei îndreptățite să-și studieze dosarul. Vreau să subliniez că aici suntem un pic peste legea germană, în sensul că în Germania se vede dosarul după ce a fost prelucrat, adică după ce anumite informații, care privesc terții ș.a.m.d., sunt

anonimizate, pe când la noi se vede dosarul nemijlocit, așa cum este el, și doar copiiile sunt anonimizate. În momentul de față durează între 3-6 luni, în funcție de viteza cu care ne vin dosarele, pentru că arhiva fostei Securități este împrăștiată în toată țara.

S.C.: Să înțeleg că nici un act nu cade sub "legea secretului", cum îi spunem noi în Suedia?

G.O.: Pentru acele dosare, sau părți, sau file de dosare pentru care se consideră că au elemente de siguranță națională, înainte de a le prelua, intră în funcție o prevedere a legii, care vorbește despre instituirea unei comisii mixte între serviciul deținător de arhivă și CNSAS, și această comisie mixtă tranșează ce este de siguranță națională și ce nu este de siguranță națională. Ce este de siguranță națională rămâne clasificat, conform cu legile în vigoare, ce nu privește siguranța națională este predat CNSAS și noi punem imediat la dispoziția petentului. Legea prevede că în cazul în care această comisie mixtă nu identifică o soluție, nu cade de acord, se ajunge la Consiliul Suprem al Apărării Țării.

S.C.: Dacă este vorba de relații între state, se clasifică tot ca secret?

G.O.: Depinde, dacă sunt acțiuni de poliție politică, noi le punem la dispoziție. Legea prevede că au acces la dosar cetățenii români, chiar dacă și-au pierdut această calitate, dar au fost măcar o zi după 1945 cetățeni români.

S.C.: Are oricine acces la aceste dosare, sau numai persoana respectivă și rudele apropiate?

G.O.: Are acces la propriu dosar persoana care are dosarul sau rude apropiate: soț, soție, copii. În anumite cazuri cu procură, dacă este o persoană care nu are urmași, sau este în vârstă și nu poate veni. Sau poate solicita doar copiiile.

S.C.: Au fost cazuri când mass-media a acționat prin aducerea la televiziune a unor dosare. Este acceptată o astfel de atitudine? În Suedia este o lege a integrității proprii...

G.O.: ... adică să nu fie afectată imaginea tertului. Problema este următoarea. Instituția noastră a apărut la 9 ani după evenimentele din '89, chiar 10 ani, și în acest interval, mai ales în primele luni, se pare că în această arhivă s-a mai umblat; s-au mai scos fie copii, fie originale, de asemenea chiar în timpul evenimentelor din '89 erau foarte multe dosare care erau în lucru, la ofițerii care urmăreau persoanele respective, și ce n-a apucat să fie clasificat exista posibilitatea de a fi fost distruse... Pot fi foarte multe piste de urmărit în acest sens. Din această cauză, misiunea noastră poate fi ingrată, pentru că, într-adevăr, de multe ori au apărut persoane la TV arătând dosare, iar noi a trebuie să constatăm că în arhivă nu există nimic. Dar este un risc pe care trebuie să ni-l asumăm, și rolul instituției noastre, chiar cu riscul de a crea nemulțumiri, este acela de a ne pronunța doar pe materialele pe care le avem. Pe de altă parte, există o prevedere legală care vorbește clar că toate persoanele care dețin dosare, file, documente ale fostei Securități, sunt obligate să ni le predea. Până-n momentul de față n-am primit decât de la o singură persoană.

S.C.: În Suedia există un "principiu al accesului la actele publice", despre care s-a vorbit și în România